

Wrocław, 25.02.2019r.

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko: Jarosław Jarząbek

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Po ukończeniu w roku 1998 szkoły średniej (Liceum Ogólnokształcące nr. 1 im. Bolesława Chrobrego w Bielawie) w roku akademickim 1998/99 podjąłem studia wyższe na kierunku stosunki międzynarodowe w Instytucie Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego. W roku 2003 obroniłem z wyróżnieniem napisaną pod kierunkiem prof. dr hab. Bernarda Albina pracę magisterską pt. *Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Izraela*, uzyskując tytuł magistra.

Od października 2003 roku rozpocząłem Stacjonarne Studia Doktoranckie Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W trakcie studiów doktoranckich, w roku akademickim 2004/5, zrealizowałem pobyt stypendialny w ramach programu Erasmus w Otto-Suhr-Institut für Politikwissenschaft na Freie Universität w Berlinie. Natomiast w roku akademickim 2005/6 otrzymałem stypendium Rządu RP i Haszymidzkiego Królestwa Jordanii na staż badawczy na Uniwersytecie Jordańskim w Ammanie, który odbyłem od lutego do maj 2006 roku. We wrześniu 2007 roku odbyła się obrona mojej rozprawy doktorskiej, której promotorem był prof. dr hab. Bernard Albin, zatytułowanej *Palestyńczycy – droga do niepodległości. Rozwój, przemiany i kryzys palestyńskiego ruchu narodowego*. W dniu 19 października 2007 roku Rada Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego przyjęła uchwałę o nadaniu mi stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych.

W październiku 2007 roku zostałem zatrudniony w Instytucie Studiów Międzynarodowych na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie pracuję do dnia dzisiejszego.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego:

Militaryzacja subregionu Zatoki Perskiej w perspektywie teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy):

Jarosław Jarząbek, *Militaryzacja subregionu Zatoki Perskiej w perspektywie teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2019, ss. 230.

Recenzenci wydawniczy:

dr hab. Wiesław Lizak

dr hab. Przemysław Osiewicz, prof. UAM

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Celem naukowym niniejszej pracy jest zbadanie zjawiska militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej. Powodem podjęcia przeze mnie tego tematu w badaniach naukowych jest jego ogromna waga dla relacji pomiędzy znajdującymi się tam państwami, stabilności i bezpieczeństwa tej części świata, a także wpływ, jaki konflikty i napięcia w państwach Zatoki Perskiej wywierają na stosunki międzynarodowe w skali globalnej. Z drugiej strony procesy

militaryzacji omawianego subregionu, ze względu na swoją wyjątkowo interesującą specyfikę, same w sobie stanowią fenomen wart zainteresowania naukowego i dokładnego zbadania. Moje zainteresowania badawcze tym tematem wsparte zostały grantem badawczym Senior Advanced Research Award 2015-2016 Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta pt. *The rise of the military expenditure as a threat for the security of the Middle Eastern states*, który realizowałem w okresie luty – czerwiec 2016 na University of Central Florida w Orlando/USA. Dzięki temu miałem możliwość dotarcia do bardzo cennych baz danych i materiałów źródłowych oraz spotkań, rozmów i wywiadów z licznymi badaczami z amerykańskich uczelni i ekspertami think-tanków.

W odniesieniu do celu naukowego pracy, warto zauważyć, że obecny od pewnego czasu w naukach społecznych trend do poszerzania podmiotowego i przedmiotowego zakresu bezpieczeństwa doprowadził do włączenia do badań nad bezpieczeństwem wielu kwestii, które nie mieściły się w jego tradycyjnym ujęciu. We współczesnych badaniach nad bezpieczeństwem kwestie polityczne, ekonomiczne, społeczne czy kulturowe odgrywają równie ważną rolę, co tradycyjne bezpieczeństwo militarne. Podejście to może być zasadne w odniesieniu do obszaru szeroko pojętej cywilizacji zachodniej oraz niektórych innych części świata. Uzasadnieniem sformułowania celu naukowego w postaci badania zjawiska militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej jest jednak fakt, że wciąż istnieją na świecie regiony, i zalicza się do nich Bliski Wschód, w których kwestie militarne przesłaniają inne sektory bezpieczeństwa. Region Bliskiego Wschodu jest w tym kontekście fenomenem, który wymaga dokładnego zbadania z co najmniej dwóch powodów. Po pierwsze dlatego, że wymyka się on ogólnoświatowym trendom i nie pozwala się wyjaśnić wyłącznie wzrostem poziomu zagrożeń prowadzącym do eskalacji konfliktów i wyścigu zbrojeń. Po drugie dlatego, że skala tego zjawiska oraz rola, jaką Bliski Wschód odgrywa w szerszej strukturze systemu międzynarodowego, mają ogromny wpływ na dynamikę bezpieczeństwa w skali globalnej.

Podczas gdy ogólnoświatowe wydatki wojskowe oraz liczebność armii większości państw świata spadały w latach 90. XX wieku, by następnie zacząć powoli rosnąć od roku 1999, państwa Bliskiego Wschodu od końca zimnej wojny utrzymywały wydatki wojskowe na stałym poziomie, by następnie zacząć je gwałtownie zwiększać od roku 2003. Już przeprowadzone badania wstępne pozwoliły natomiast stwierdzić, że za tak dynamiczną militaryzacją całego regionu stoją przede wszystkim państwa subregionu Zatoki Perskiej.

Potwierdza to już analiza podstawowych danych dotyczących wzrostu wydatków wojskowych, zakupów uzbrojenia czy wzrostu liczebności sił zbrojnych. Stąd też właśnie ten subregion wybrany został jako przedmiot analizy w badaniach, których wyniki przedstawiono w niniejszej książce.

Autor ma świadomość, iż poruszana przez niego problematyka lokuje się na pograniczu dyscyplin – nauki o polityce i nauki o bezpieczeństwie – jednak przez wzgląd na stosowaną terminologię, sposób definiowania pojęć oraz sformułowanie problemu badawczego jest ona spójna z tożsamością nauk o polityce. Z jednej strony obejmuje obszar badawczy subdyscypliny nauk o polityce, jaką są stosunki międzynarodowe (w zakresie studiów bliskowschodnich), z drugiej zaś traktuje o bezpieczeństwie w rozumieniu politologicznym, obejmującym obszar badawczy polityki bezpieczeństwa (rozumianej jako ogół działań państwa i jego instytucji mających na celu ochronę państwa i jego obywateli oraz realizację ich żywotnych interesów), będącej jedną z polityk szczegółowych w naukach o polityce. O politologicznym charakterze pracy przesądza także wykorzystane podejście teoretyczne w postaci teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa, która, według samych jej twórców (B. Buzana i O. Wævera), jest teorią politologiczną, lokującą się w subdyscyplinie stosunków międzynarodowych.

Zastosowana perspektywa teoretyczna

W przedstawionej do oceny pracy skala militaryzacji i dynamika wzrostu wydatków wojskowych subregionu Zatoki analizowane są z perspektywy teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa (TRKB), będącej częścią tzw. szkoły kopenhaskiej. Za zastosowaniem tej perspektywy teoretycznej przemawia kilka czynników. Po pierwsze fakt, iż TRKB została opracowana właśnie w tym celu, aby badać bezpieczeństwo międzynarodowe na poziomie regionalnym, a jednym z jej głównych założeń jest to, iż znaczna część interakcji w obszarze bezpieczeństwa objawia się na poziomie regionalnym i są one silniejsze pomiędzy państwami należącymi do tego samego regionalnego kompleksu bezpieczeństwa niż pomiędzy państwami z różnych kompleksów. Ponieważ jednak TRKB analizuje dynamikę bezpieczeństwa na czterech różnych poziomach (globalnym, międzyregionalnym, regionalnym i państwowym), pozwala ona także ustrukturyzować badanie oddziaływania na bezpieczeństwo zarówno aktorów państwowych, jak i niepaństwowych, działających zarówno w skali globalnej (wielkich mocarstw), w skali regionalnej (państw regionu), jak i w skali państwowej (aktorów subpaństwowych i niepaństwowych). Ponadto, opierając badanie

dynamiki bezpieczeństwa w kompleksach regionalnych na analizie procesów sekurytyzacji i desekurytyzacji, TRKB pozwala dostrzec i odnieść się nie tylko do zagrożeń obiektywnych, ale też do ich intersubiektywnej konstrukcji przez poszczególnych aktorów sekurytyzujących. Jest to szczególnie istotne w przypadku wybranego przedmiotu badań, gdyż w subregionie Zatoki Perskiej nie tylko realne zagrożenia, ale też ich intersubiektywne postrzeganie są czynnikiem sprawczym, stojącym za intensywną militaryzacją regionu.

Teoria regionalnych kompleksów bezpieczeństwa jako perspektywa teoretyczna daje możliwość nowego spojrzenia na przyczyny oraz skutki militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej. Jednocześnie jednak pełniejsze wykorzystanie jej potencjału wymaga dokonania pewnych zmian w jej pierwotnych założeniach oraz jej uaktualnienia i dostosowania do realiów końca drugiej dekady XXI wieku. Zmodyfikowana i uaktualniona wersja TRKB, biorąca pod uwagę zmiany zachodzące w stosunkach międzynarodowych oraz w obszarze bezpieczeństwa, pozwoli na uwzględnienie zarówno regionalnej specyfiki Bliskiego Wschodu, jak i wielu czynników nieobecnych bądź pominiętych w oryginalnej teorii.

Problem, hipoteza i pytania badawcze

Problemem badawczym podjętym w niniejszej pracy jest zjawisko militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej. Na potrzeby niniejszej pracy przyjąłem szerokie rozumienie militaryzacji, jako procesu rozbudowy potencjału militarnego państwa, poprzez który społeczeństwo organizuje się, aby być lepiej przygotowane do prowadzenia konfliktu i stosowania przemocy. Praca oparta jest na jednej, głównej hipotezie badawczej, która brzmi następująco:

- skala militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej determinowana jest przez zespół trzech powiązanych ze sobą czynników. Pierwszym jest znaczna skala napięć, konfliktów i obiektywnie istniejących zagrożeń dla bezpieczeństwa państw subregionu na poziomie regionalnym, ale też globalnym i państwowym. Drugim jest subiektywna percepcja tych zagrożeń przez poszczególnych aktorów sekurytyzujących, która może prowadzić do przesadnej sekurytyzacji i wyolbrzymiania pewnych zagrożeń. Trzecim czynnikiem jest czasowa dostępność zasobów finansowych, dostęp do źródeł zakupów uzbrojenia oraz wielkość zasobów ludzkich, które w bardzo znaczącym stopniu determinują dynamikę regionalnego wyścigu zbrojeń. Tak więc państwa subregionu Zatoki Perskiej zwiększają swój potencjał militarny zarówno dlatego, że

muszą (czynnik obiektywny), dlatego, że uważają, że muszą (czynnik subiektywny), jak również dlatego, że mogą to robić (czynnik ekonomiczny).

Do weryfikacji postawionej hipotezy posłużą postawione pytania badawcze:

- Czy subregion Zatoki jest obszarem występowania znacznej liczby konfliktów zbrojnych oraz napięć na poziomie regionalnym i może być uznany, według klasyfikacji wprowadzonej przez TRKB, za „formację konfliktową”?
- Jaki wpływ na militaryzację subregionu mają interakcje na poziomie globalnym, ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania Stanów Zjednoczonych?
- Jak poważne zagrożenia dla bezpieczeństwa państw regionu stanowią problemy wewnętrzne poszczególnych państw i w jaki sposób są one powiązane z bezpieczeństwem na poziomie regionalnym i/lub globalnym?
- Czy percepcja zagrożeń przez aktorów sekurytyzujących odnosi się w sposób obiektywny do skali i charakteru tych zagrożeń?
- Jak istotną rolę w militaryzacji subregionu odgrywa czynnik ekonomiczny i czy wpływa on na odejście państw regionu od klasycznego schematu dylematu bezpieczeństwa?
- Czy istnieje współzależność pomiędzy wzrostem dochodów z eksportu surowców energetycznych a wysokością wydatków wojskowych państw subregionu?
- Jaki wpływ na realny potencjał militarny państw subregionu Zatoki mają czynniki wymierne (np. wydatki wojskowe, liczebności armii, ilości i jakości posiadanego sprzętu), a jaki czynniki niewymierne (np. zdolności dowódcze, wykształcenie żołnierzy, morale, dyscyplina, lojalność czy zdolność do efektywnego użycia połączonych sił)?

Zarówno problem badawczy (militaryzacja subregionu Zatoki Perskiej), jak i zastosowane podejście teoretyczne (teoria regionalnych kompleksów bezpieczeństwa) nie były dotychczas często obecne w publikacjach polskich badaczy. Z kolei w skali międzynarodowej publikowane są prace dotyczące problematyki militaryzacji Zatoki Perskiej, jak również prace wykorzystujące TRKB, brakuje natomiast prac, które byłyby zastosowaniem ww. teorii do badania zagadnień militarnych w Zatoce Perskiej. Jednocześnie tzw. szkoła kopenhaska, z której wywodzi się TRKB, jest dziś jednym z szybko zyskujących popularność nurtów badawczych, będąc połączeniem paradygmatu konstruktywistycznego i realistycznego w naukach społecznych. Tym samym proponowana praca wypełnia lukę w

polskiej nauce, stanowiąc jednocześnie głos w szerszej, międzynarodowej debacie dotyczącej problematyki bezpieczeństwa w perspektywie regionalnej.

Struktura monografii

Struktura pracy została tak skonstruowana, aby przy wykorzystaniu narzędzi badawczych dostarczanych przez TRKB pozwalała na prześledzenie współzależności prowadzących do militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej. Obejmuje ona w pierwszej kolejności wstęp, a następnie rozdział pierwszy, teoretyczny, w którym przedstawiona została teoria regionalnych kompleksów bezpieczeństwa wraz z propozycją zmian i modyfikacji, potrzebnych do zwiększenia jej przydatności dla badania podjętego tematu. Rozdział ten zawiera również ogólną charakterystykę regionu Bliskiego Wschodu oraz subregionu Zatoki Perskiej w perspektywie TRKB. Drugi rozdział skupia się na analizie wymiennych danych dotyczących wielkości i uwarunkowań wydatków wojskowych państw Zatoki Perskiej w latach 1988-2017. Analizowane są takie dane jak wydatki wojskowe ogółem i jako procent PKB, korelacja wydatków wojskowych z cenami ropy naftowej, wskaźniki gospodarcze, wpływ wydatków wojskowych na gospodarkę, poziom rozwoju przemysłu zbrojeniowego, czynniki ograniczające rozwój sił zbrojnych. W rozdziale trzecim analizie poddany został stan sił zbrojnych i potencjał militarny poszczególnych państw subregionu z zastosowaniem ujednoliczonego schematu, na który składają się: struktura i zadania sił zbrojnych, ich liczebność i wyposażenie, wpływ czynników niewymiennych na wartość bojową oraz wsparcie zewnętrzne i pomoc zagraniczna. Ostatni, czwarty rozdział to analiza dynamiki bezpieczeństwa w subregionie Zatoki Perskiej jako przyczyny militaryzacji, przeprowadzona z proponowanej przez TRKB perspektywy czterech poziomów bezpieczeństwa: globalnego, międzyregionalnego, regionalnego i państwowego. W zakończeniu książki skumulowano i zsyntetyzowano wnioski wynikające z przeprowadzonych analiz.

Metodologia

Użyte w niniejszej pracy metody badawcze należą do katalogu metod wykorzystywanych w naukach o polityce. Szerokie zastosowanie znajdują przede wszystkim metody porównawcze. Pozwalają one przeanalizować podobieństwa i różnice w procesach militaryzacji poszczególnych państw, zobiektywizować wnioski oraz prześledzić różne wymiary tych zjawisk na wielu poziomach (państwowym, regionalnym, globalnym). Kluczowe znaczenie w podjętych badaniach mają też metody ilościowe, które pozwalają analizować

skalę i tempo militaryzacji, badać zależności i współzależności pomiędzy różnymi czynnikami oddziałującymi na potencjał militarny oraz syntetyzować wnioski dotyczące układu i równowagi sił. Zastosowanie w pracy znajdują też elementy metody decyzyjnej (dla badania funkcjonowania ośrodków decyzyjnych oraz powiązań przyczynowo-skutkowych w procesach podejmowania decyzji) i metody historyczne (pozwalające prześledzić wiele aspektów dzisiejszej rzeczywistości, które są zakorzenione w przeszłości, i poszukiwać ich przyczyn). Pomocniczo, w pewnych fragmentach pracy, wykorzystano też elementy analizy dyskursu oraz technikę analizy instytucjonalno-prawnej.

Omówienie osiągniętych wyników

Przedmiot badań w niniejszej pracy, czyli militaryzacja subregionu Zatoki Perskiej, analizowany był, jak już wspomniano, z perspektywy teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa. Przyjęcie takiego podejścia teoretycznego pozwoliło na uchwycenie różnorodności czynników, które determinują skalę i kierunki rozwoju potencjału militarnego państw Zatoki. Omawiając osiągnięte wyniki, należy w pierwszej kolejności zauważyć, że TRKB potwierdziła swoją użyteczność w badaniu bezpieczeństwa na poziomie regionalnym w odniesieniu do subregionu Zatoki, pozwalając naświetlić kluczowe przyczyny militaryzacji oddziałujące z poziomów globalnego, regionalnego i państwowego. Jednocześnie pewne jej ograniczenia wynikające z podatności na zmiany w strukturze systemu międzynarodowego oraz ograniczonej zdolności reakcji na zmienny charakter zagrożeń dla bezpieczeństwa wymagały wprowadzenia pewnych modyfikacji. W odniesieniu do badanej tu problematyki podatność na zmiany ujawniła się głównie w dynamicznie zmieniającej się architekturze konfliktów w subregionie Zatoki oraz, w mniejszym stopniu, w ewolucji wzorców przyjaźni i wrogości. Dostosowanie założeń teorii do zmian w charakterze zagrożeń dla bezpieczeństwa okazało się szczególnie istotne w odniesieniu do częstszego występowania zagrożeń o charakterze asymetrycznym, rosnącej roli podziałów religijnych jako przyczyny konfliktów oraz większego zaangażowania w nie podmiotów niepaństwowych.

Przeprowadzona w trzech etapach weryfikacja przyjętej hipotezy ukazuje skomplikowane przyczyny militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej i generalnie potwierdza, że za jej wysoką dynamiką stoi potrójne uwarunkowanie o charakterze obiektywnym, subiektywnym i ekonomicznym. W odniesieniu do czynników obiektywnych nie ulega wątpliwości, że subregion Zatoki rzeczywiście jest obszarem występowania, tak w przeszłości, jak i obecnie, znacznej liczby konfliktów zbrojnych, jak również napięć na

poziomie regionalnym, które mają potencjał do tego, aby przerodzić się w otwarte konflikty zbrojne. Dziś dotyczy to w głównej mierze konfliktu irańsko-saudyjskiego, trwającej wojny domowej w Jemenie oraz wciąż nie w pełni ustabilizowanej sytuacji w Iraku. W dłuższej perspektywie poważny wpływ na bezpieczeństwo militarne subregionu może mieć także zaostrzająca się rywalizacja Arabii Saudyjskiej z Katarą i Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi. Nieco paradoksalny wpływ na militaryzację subregionu mają natomiast interakcje na poziomie globalnym, które przejawiają się przede wszystkim przemożnym wpływem politycznym i militarnym Stanów Zjednoczonych. Z jednej strony bowiem USA uzbrajają swoich lokalnych sojuszników oraz udziela im *de facto* gwarancji bezpieczeństwa, podkreślając, że głównym zagrożeniem jest agresywna polityka Iranu. Z drugiej zaś strony Amerykanie, poprzez swoją wojskową obecność w regionie, hamują militarne zapędy regionalnych mocarstw. Można wręcz odnieść wrażenie, że celem amerykańskiej polityki wobec subregionu Zatoki jest stałe utrzymywanie wysokiego poziomu napięcia politycznego, które uzasadniałoby sprzedaż broni państwom regionu oraz amerykańską obecność wojskową, przy jednoczesnym utrzymywaniu tego napięcia pod progiem wojny, gdyż konflikt na dużą skalę uderzyłby w interesy gospodarcze zarówno amerykańskich sojuszników, jak i amerykańskich firm prowadzących swoje interesy w tym regionie. Z kolei realne zagrożenia, i to na skalę większą, niż przewiduje to TRKB, stanowią problemy wewnętrzne poszczególnych państw, które zresztą dość często wzmacniane są przez ingerencję z poziomu regionalnego lub globalnego. Tak dzieje się np. z oddziaływaniem Iranu na mniejszości szyickie w innych państwach subregionu czy oddziaływaniem USA (poprzez sankcje) na Iran. O skali problemów i zagrożeń o charakterze wewnątrzpaństwowym świadczy nie tylko fakt, że praktycznie każde państwo Zatoki zmagają się z jednym lub kilkoma takimi problemami. Bardziej uderzające jest to, że struktura sił zbrojnych każdego z nich skonstruowana jest w ten sposób, aby stanowiły one nie tylko skuteczne narzędzie obrony i odstraszania agresorów zewnętrznych, ale też swego rodzaju gwardię pretoriańską, lojalne siły, gotowe do obrony rządzącego danym państwem reżimu politycznego przed zagrożeniami o charakterze wewnętrznym. Na tym poziomie (państwowym) istnieją także realne i poważne zagrożenia dla bezpieczeństwa, takie jak działalność grup terrorystycznych (ISIS, Al-Kaida), niepokoje społeczne, konflikty religijne i etniczne czy słabość i niewydolność struktur państwowych.

Percepcja zagrożeń przez aktorów sekurytyzujących, szczególnie tych głównych, czyli władze państw subregionu, w wielu przypadkach nie odnosi się jednak w sposób obiektywny do skali i charakteru tych zagrożeń. Mamy tu do czynienia z dwoma ważnymi zjawiskami, które wzmagają presję wywieraną na państwa Zatoki w celu zwiększania ich zdolności militarnych. Pierwszym z nich jest bardzo silna sekurytyzacja zagrożeń ze strony Iranu, obecna szczególnie w Arabii Saudyjskiej, ZEA i Bahrajnie. Działania Iranu stanowią oczywiście pewne obiektywne zagrożenie dla tych państw, szczególnie w kontekście wspierania i podburzania lokalnych społeczności szyickich oraz gróźb zablokowania szlaków żeglugowych na wodach Zatoki Perskiej. Nic nie wskazuje jednak na to, aby Iran mógł stanowić dla któregoś z tych państw zagrożenie o charakterze egzystencjalnym, szczególnie jeśli weźmiemy pod uwagę gwarancje bezpieczeństwa, jakich udzielają im Stany Zjednoczone. Co więcej, w przypadku Arabii Saudyjskiej skala sekurytyzacji zagrożeń ze strony Iranu oraz społeczności szyickiej pozwala wręcz mówić o antyszyickiej paranoi władz w Rijadzie. Przybiera ona formę obawy przed zacieśnianiem się wokół Arabii Saudyjskiej „szyckiego pierścienia”, który miałby otaczać ją od południa (jemeńscy zajdyci), wschodu (Iran i mniejszość szyicka na wschodzie Arabii Saudyjskiej) oraz północy (szyici iraccy i alawici w Syrii). Drugim zjawiskiem jest eksternalizacja problemów wewnętrznych, czyli intensywne, czasem nadmierne albo wręcz sztuczne, sekurytyzowanie sporów i konfliktów zewnętrznych w celu odwrócenia uwagi od trudnych do rozwiązania bądź zgoła nierozwiązywalnych problemów wewnętrznych. Jest to szczególnie dobrze widoczne w przypadku Iranu, gdzie stało się wręcz swego rodzaju rutynową praktyką tamtejszych aktorów sekurytyzujących, ale przejawy podobnych działań bez trudu zaobserwować można również w polityce władz Arabii Saudyjskiej i innych arabskich państw Zatoki.

Militaryzacja subregionu Zatoki Perskiej, która przyjmuje formę regionalnego wyścigu zbrojeń, nie odpowiada jednak w pełni klasycznemu schematowi dylematu bezpieczeństwa. Działania podejmowane przez poszczególne państwa na rzecz wzrostu własnego bezpieczeństwa nie opierają się wyłącznie na interpretacji tego, jak reagować na działania podjęte przez inne państwa. Jak wskazują analizy przeprowadzone w rozdziale drugim, istotne znaczenie ma tu także czynnik ekonomiczny. Istnieje bowiem silna korelacja pomiędzy wzrostem dochodów z eksportu ropy naftowej i gazu ziemnego a wysokością wydatków wojskowych państw subregionu. Oznacza to, że zaangażowanie państw Zatoki w rozbudowę ich potencjału militarnego zależy nie tylko od tego, czy muszą to robić, ale też od

tego, czy mogą sobie na pozwolić. Widać to choćby w znaczącej różnicy w poziomie wydatków wojskowych jako procentu PKB pomiędzy państwami z nadwyżką i z niedoborem kapitału. Państwa z niedoborem kapitału, jak np. Iran, potrafią racjonalizować swoje wydatki wojskowe i utrzymywać je w ryzach, nawet w sytuacji wzrostu realnych zagrożeń. Państwa z nadwyżką kapitału, szczególnie Arabia Saudyjska i ZEA, nie mają takich zahamowań i w okresach wysokich dochodów budżetowych zwiększają swoje wydatki wojskowe ponad poziomy uzasadnione racjonalną oceną potrzeb i sytuacji.

Jeszcze innym istotnym wnioskiem płynącym z analizy stanu sił zbrojnych poszczególnych państw Zatoki Perskiej przeprowadzonej w rozdziale trzecim jest to, że poziom militaryzacji poszczególnych państw regionu wynikający z analizy danych (wydatków wojskowych, liczebności armii, ilości i jakości posiadanego sprzętu itp.) nie oddaje ich rzeczywistego potencjału militarnego. Faktyczna siła i wartość armii państw Zatoki jest bowiem w znaczącym stopniu determinowana przez czynniki niewymierne oraz przez wewnętrzne uwarunkowania bezpieczeństwa poszczególnych państw. W efekcie potencjał militarny Iranu jest większy, niż wynikałoby to z relatywnie niskiego poziomu wydatków wojskowych tego państwa oraz przestarzałego sprzętu i uzbrojenia. Z kolei armie państw arabskich, szczególnie państw członkowskich GCC, mogą w pewnym sensie uchodzić za „papierowe tygrysy”. Ich realna wartość bojowa jest mniejsza, niż mogłyby to sugerować setki miliardów USD wpompowane w ich rozbudowę w ostatnich latach, czego potwierdzeniem jest bolesne zderzenie z rzeczywistością na polach bitew w trakcie interwencji w Jemenie.

Możliwe wykorzystanie wyników

Przedstawiona do oceny książka może stać się źródłem wiedzy na temat subregionu Zatoki Perskiej, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki jego bezpieczeństwa. Może stanowić pożyteczną lekturę dla badaczy zajmujących się problematyką bliskowschodnią, jak również dla studentów kierunków studiów takich jak stosunki międzynarodowe, politologia, bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe. Może też być wartościowym materiałem dla pracowników administracji publicznej, polityków, dyplomatów i innych osób zaangażowanych proces konstruowania i realizacji polityki zagranicznej Polski w wymiarze bliskowschodnim. W tym kontekście przeprowadzone w książce analizy i wyciągnięte wnioski mogą być wykorzystane do modyfikacji i optymalizacji polskiej polityki zagranicznej wobec

państw regionu, czy też w procesie kształtowania pozycji Polski w odniesieniu do sytuacji w regionie w szerszym kontekście międzynarodowym.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych (artystycznych).

Zaprezentowana powyżej publikacja stanowiąca osiągnięcie naukowe, wpisuje się w główny nurt moich zainteresowań badawczych, mianowicie problematykę polityki bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu badanej z perspektywy dorobku tzw. Szkoły Kopenhaskiej (przede wszystkim z wykorzystaniem teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa oraz teorii sekurytyzacji). Ponadto w mojej dotychczasowej pracy badawczej zajmowałem się również innymi, pokrewnymi tematami badawczymi, w efekcie czego drukiem ukazało się 39 publikacji w tym:

- 2 monografie jednoautorskie
- 1 monografia współautorska
- 1 współredakcja pracy zbiorowej
- 33 artykuły w czasopismach naukowych i rozdziały w pracach zbiorowych (w tym 9 w. j. angielskim)
- 1 raport dla think-tanku Middle East Institute (w j. angielskim)
- 1 ekspertyza dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP

Prace składające się na powyższy dorobek naukowy publikowane były w wydawnictwach związanych z ośrodkami naukowymi (Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Middle East Institute, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej) oraz innych wydawnictwach naukowych (Taylor&Francis, Arboretum, Adam Marszałek, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Rambler, Nomos, Dialog, Wydawnictwo Naukowe Ibidem). Łączna liczba cytowań moich prac wg. Google Scholar na dzień 18.02.2019 wynosi 11 (<https://scholar.google.pl/citations?user=9H7YCsQAAAAJ&hl=pl>). Indeks-h dla mojego dorobku wynosi 2.

Dokonując przeglądu tematyki omawianej w opublikowanych przeze mnie pracach, wyodrębnić można trzy główne nurty badawcze:

I. Problematykę polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu badanej z perspektywy dorobku tzw. Szkoły Kopenhaskiej (z wykorzystaniem teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa oraz teorii sekurytyzacji).

II. Problematykę polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu badanej w perspektywie porównawczej i w oparciu o studia przypadku.

III. Problematykę dotyczącą kwestii palestyńskiej i konfliktu izraelsko-palestyńskiego w perspektywie historycznej.

Pierwszy z tych nurtów skupiał się na badaniach teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa oraz teorii sekurytyzacji i próbach praktycznego zastosowania tych podejść teoretycznych w badaniach bliskowschodnich. Jego konsekwentny rozwój umożliwił stworzenie podbudowy teoretycznej (modyfikacja TRKB i jej zastosowanie) dla zaprezentowanego w punkcie 4 osiągnięcia naukowego. Drugi nurt skoncentrowany był na szczegółowych studiach przypadku i badaniach porównawczych, w dużej mierze opartych na analizie danych statystycznych i badaniach empirycznych. Umożliwił on dogłębne poznanie problematyki polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw bliskowschodnich, w tym państw subregionu Zatoki Perskiej. Przeprowadzone w ramach tego nurtu analizy oraz osiągnięte wyniki badań cząstkowych stały się podstawą do rozwiniętych i pogłębionych badań w ramach zaprezentowanego osiągnięcia naukowego. Trzeci nurt był kontynuacją badań prowadzonych przez mnie od czasu prac nad dysertacją doktorską. Choć z biegiem czasu zaczął on odgrywać mniejszą rolę w moich badaniach, wciąż stanowi ich ważny element, ponieważ problematyka palestyńska i konflikt izraelsko-palestyński, w sposób bezpośredni lub pośredni, wciąż oddziałują na stosunki międzynarodowe na Bliskim Wschodzie. Wszystkie trzy powyższe nurty badawcze w znacznym stopniu są ze sobą powiązane a zaprezentowana w nich tematyka jest komplementarna.

Ad. I. Problematyka polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu badana z perspektywy dorobku tzw. Szkoły Kopenhaskiej (z wykorzystaniem teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa oraz teorii sekurytyzacji).

Moje zainteresowanie dorobkiem tzw. Szkoły Kopenhaskiej wynikało z poszukiwań odpowiedniej perspektywy teoretycznej, która dawałaby szansę na kompleksowe wyjaśnienie skomplikowanej i wieloaspektowej problematyki stosunków międzynarodowych i kwestii bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie. Stworzone w ramach Szkoły Kopenhaskiej

teorie regionalnych kompleksów bezpieczeństwa oraz sekurytyzacji okazały się użytecznym narzędziem teoretycznym i w toku prowadzonych badań potwierdziły swój znaczący potencjał eksplanacyjny w badaniach polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu. Choć teorie te wywodzą się w znacznej mierze z nurtu konstruktywistycznego i tam są z reguły umiejscawiane, to łączą one w sobie jednocześnie liczne elementy charakterystyczne dla paradygmatu realistycznego. Powszechne zastosowanie znajdują w nich np. realistyczne koncepcje równowagi sił, biegunowości, kategorii mocarstwa i rywalizacji mocarstw, interesów narodowych czy struktury systemu międzynarodowego. Jednocześnie duży nacisk kładziony jest na konstruktywistyczne elementy teorii, takie jak intersubiektywny charakter zagrożeń, rola aktorów państwowych, subpaństwowych i niepaństwowych, różne poziomy analizy (globalny, międzyregionalny, regionalny i państwowy), rola aktu mowy w procesie sekurytyzacji czy znaczenie odbiorcy ruchu sekurytyzacyjnego. Ta kombinacja okazała się być bardzo pożyteczna w badaniach politologicznych dotyczących krajów bliskowschodnich, gdzie ze względu na słabość struktur i instytucji państwowych, mnogość niepaństwowych aktorów politycznych, czy też wysoki poziom skomplikowania struktur społecznych, tradycyjne paradygmaty nie zawsze dostarczały użytecznych narzędzi badawczych.

Mój dorobek naukowy w tym nurcie składa się z dwóch wzajemnie się uzupełniających obszarów badawczych, dotyczących odpowiednio teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa i teorii sekurytyzacji. Prowadzone przeze mnie badania w pierwszym z tych obszarów, nad modyfikacją i zastosowaniem TRKB, zmierzały do korekty i reinterpretacji niektórych z jej założeń, tak aby mogła ona zachować swoją przydatność i adekwatność w badaniach bezpieczeństwa międzynarodowego w warunkach zmieniającej się rzeczywistości politycznej, społecznej i ekonomicznej współczesnego świata. Silne powiązanie TRKB z dynamiką bezpieczeństwa na poziomie regionalnym i globalnym sprawia, że jest ona w naturalny sposób podatna na zmiany strukturalne w stosunkach międzynarodowych, takie jak równowaga sił, układy bezpieczeństwa na poziomie regionalnym i międzyregionalnym czy zmieniające się wzorce przyjaźni i wrogości. Słabością TRKB jest jej ograniczona zdolność reakcji na zmienną naturę zagrożeń dla bezpieczeństwa oraz percepcję tychże zagrożeń przez aktorów sekurytyzujących. Jest to szczególnie widoczne w odniesieniu do nowo powstających zagrożeń i wyzwań, takich jak np. kwestie cyberbezpieczeństwa, globalne kryzysy finansowe, problemy ekologiczne czy prywatyzacja sektora bezpieczeństwa. Stąd też

uznałem, że konieczna jest aktualizacji pewnych założeń teorii dla utrzymania i dalszego podnoszenia jej użyteczności oraz zwiększania jej możliwości eksplanacyjnych. Ważnym efektem tych prac badawczych jest publikacja, którą pozwalam sobie tu wymienić, choć nie ukazała się jeszcze drukiem, a więc nie została włączona do spisu dorobku habilitacyjnego.

- Jarosław Jarząbek, *Regional Security Complex Theory: Reflections and Reformulations*, [w:] *Securitization Revisited: Contemporary Applications and Insights*, red. Michael J. Butler. Książka zostanie wydana przez wydawnictwo Routledge (przewidywana data publikacji: lipiec 2019, zaświadczenie w załączniku nr. 5).

Ów rozdział do książki pod redakcją prof. Michaela Butlera powstał w ramach projektu badawczego *Redefining Security. Revisited*, 2016-2019, finansowanego z grantu The Henry J. and Erna D. Leir Luxembourg Program, w którym jestem współwykonawcą (kierownik projektu prof. Michael Butler, Clark University/USA). Rozdział ten napisałem w roku 2017 i stanowi on pogłębioną refleksję nad silnymi i słabymi stronami teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa oraz próbę jej przeformułowania i uaktualnienia. Wnioski i doświadczenia z tego rozdziału posłużyły następnie do opracowania propozycji modyfikacji TRKB dla badania militaryzacji subregionu Zatoki Perskiej w książce będącej osiągnięciem naukowym. Inne wyniki badań będących efektem zastosowania TRKB w odniesieniu do Bliskiego Wschodu znalazły się również w pracach:

- Jarosław Jarząbek, *The Theory of Regional Security Complexes in the Middle Eastern Dimension*, "Wschodnioznawstwo" 2018, s. 155-170.
- Joanna Dyduch, Jarosław Jarząbek, Artur Skorek, *The Dependence of Gulf Countries on Hydrocarbons Export - a Perspective of Regional Security Complex Theory*, "Polityka i Społeczeństwo" Nr. 3(16) 2018, s. 131-144.

Pierwszy z tych artykułów jest analizą dynamiki i zmian zachodzących w bliskowschodnim regionalnym kompleksie bezpieczeństwa. Płynące z niego wnioski wskazują na to, że choć Bliski Wschód nadal jest typową formacją konfliktową, zmienia się jednak zespół czynników konfliktogennych. Tradycyjną wrogość izraelsko-arabską oraz zagrożenia stwarzane przez wojowniczych dyktatorów zastępuje rosnąca wrogość religijna (szczególnie sunnicko-szyicka), rodzący postawy ekstremistyczne radykalny islamski fundamentalizm oraz słabość i nieprzewidywalność miejscowych reżimów politycznych. Napisany wspólnie z badaczami z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Joanną Dyduch i Arturem Skorkiem, artykuł "The Dependence of Gulf Countries on Hydrocarbons Export - a Perspective of Regional Security

Complex Theory", jest z kolei praktycznym zastosowaniem TRKB do wyjaśnienia zależności państw Zatoki Perskiej od eksportu surowców energetycznych. Charakteryzuje on główne zależności w obszarze bezpieczeństwa pomiędzy państwami Zatoki Perskiej, analizuje stopień i skutki uzależnienia poszczególnych państw od eksportu ropy naftowej i gazu ziemnego oraz przedstawia działania jakie podejmują ich rządy, w celu uniknięcia popadnięcia w zależność klątwy surowcowej. Wykorzystywana TRKB pozwala na ukazanie, w jaki sposób zależność od eksportu gazu i ropy naftowej podsyca regionalne konflikty, utrudnia bliższą współpracę i w ten sposób utrwała nieefektywny i zasobochłonny model gospodarki rozdzielczej, opartej na dochodach zewnętrznych.

W obszarze drugim, badań nad teorią sekurytyzacji, niezwykle owocne okazało się nawiązanie współpracy badawczej z Łukaszem Fijałkowskim (Uniwersytet Wrocławski), który wykorzystywał tę samą perspektywę teoretyczną do badań regionu Azji Południowo-Wschodniej. Efektem naszej współpracy było uzyskanie grantu Narodowego Centrum Nauki *Dylematy bezpieczeństwa militarnego państw azjatyckich - wewnętrzne uwarunkowania sekurytyzacji*, styczeń 2014 – wrzesień 2017, DEC-2013/09/D/HS5/00071 (współwykonawca projektu, Łukasz Fijałkowski - kierownik projektu) oraz powstanie serii współautorskich artykułów i jednej współautorskiej monografii.

Wspólne prace badawcze zaowocowały przede wszystkim przeformułowaniem niektórych założeń teorii sekurytyzacji, tak aby uczynić ją narzędziem lepiej przystosowanym i bardziej przydatnym do badania dynamiki bezpieczeństwa państw azjatyckich. Zmodyfikowana teoria została następnie wykorzystana do analizy studiów przypadku wybranych państw azjatyckich (Indonezji, Iranu, Jordanii i Singapuru) a wyniki badań opublikowane w monografii:

- Łukasz Fijałkowski, Jarosław Jarząbek, *Dylematy bezpieczeństwa militarnego państw azjatyckich: wewnętrzne uwarunkowania sekurytyzacji*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2018. ss. 220.

Przedmiotem badań było tu bezpieczeństwo państw rozpatrywane z perspektywy teorii sekurytyzacji i próba jej przełożenia na wewnętrzne uwarunkowania bezpieczeństwa militarnego. Hipoteza zakłada, że to percepcja wewnętrznych zagrożeń i własnych słabości w największym stopniu determinuje podejście do bezpieczeństwa militarnego. W badanych krajach percepcja zagrożeń o charakterze militarnym uwarunkowana jest specyfiką wewnętrznych sporów politycznych i jest silnie osadzona w kontekście społecznym. W

efekcie wszędzie tam występuje bądź występowało do niedawna zjawisko sekurytyzowania zagadnień bezpieczeństwa, które powinny być elementem rutynowej polityki państwa.

Sekurytyzacja bezpieczeństwa militarnego, oparta na wybranych studiach przypadku (Iranu i Indonezji) była też tematem artykułu opublikowanego w czasopiśmie "Third World Quarterly":

- Łukasz Fijałkowski, Jarosław Jarząbek, *Between emergency and routine – securitization of military security in Iran and Indonesia*, "Third World Quarterly", Volume xx, Issue xx (2019), s. xx, DOI: 10.1080/01436597.2019.1578645 (artykuł zaakceptowany do druku, przewidywana data publikacji: II kwartał 2019).

Jego celem było wyjaśnienie specyfiki wewnętrznych uwarunkowań bezpieczeństwa militarnego w kontekście pozaeuropejskim. Omawiane studia przypadku koncentrowały się na analizie uwarunkowań sprzyjających sekurytyzacji, takich natura aktorów sekurytyzujących, przyjęte koncepcje bezpieczeństwa, przebieg procesu sekurytyzacji oraz jego wyniki. Badania wykazały, że relacje cywilno-wojskowe w państwach azjatyckich różnią się od tych w państwach zachodnich, a zarówno Iran jak i Indonezja charakteryzują się wysokim poziomem zaangażowania wojska w sprawy polityczne. W efekcie bezpieczeństwo militarne jest często sekurytyzowane w rezultacie wewnętrznej rywalizacji politycznej w państwie, a percepcja zagrożeń staje się instrumentem w walce o poszerzenie lub utrzymanie swoich wpływów przez siły zbrojne.

Wyniki badań wstępnych, badań cząstkowych, szczegółowych studiów przypadku i studiów porównawczych ukazały się również w następujących artykułach w czasopismach naukowych i rozdziałach w pracach zbiorowych:

- Jarosław Jarząbek, Uwarunkowania selektywnej sekurytyzacji zagrożeń w polityce zagranicznej Iranu, [w:] *Badanie polityki zagranicznej państwa*, pod red. Pauliny Matery, Małgorzaty Pietrasiak, Radosława Bani i Michała Stelmacha, wyd. Rambler, Warszawa 2017, s. 105-121.
- Łukasz Fijałkowski, Jarosław Jarząbek, Sekurytyzacja problemu uchodźców w Jordanii, [w:] *Problemy bezpieczeństwa Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej (MENA)*, pod red. Radosława Bani, Roberta Czuldy i Krzysztofa Zdulskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 30-47.
- Łukasz Fijałkowski, Jarosław Jarząbek, Uwarunkowania bezpieczeństwa w Indonezji i Iranie, [w:] *Normy, wartości i instytucje we współczesnych stosunkach*

międzynarodowych. T. 2, pod red. Łukasza Fijałkowskiego i Elżbiety Stadtmüller, wyd. Rambler, Warszawa 2015, s. 357-380.

Celem artykułu "Uwarunkowania bezpieczeństwa w Indonezji i Iranie" było przedstawienie wstępnych założeń związanych z projektem badawczym dotyczącym wewnętrznych uwarunkowań bezpieczeństwa militarnego państw azjatyckich. Uwaga autorów skupiła się tu na Indonezji oraz Iranie. Podstawa teoretyczna w postaci teorii sekurytyzacji pozwoliła wskazać głównych aktorów zaangażowanych w proces konstruowania bezpieczeństwa, jak i kwestie włączane do tej problematyki. Praca "Uwarunkowania selektywnej sekurytyzacji zagrożeń w polityce zagranicznej Iranu" była próbą odpowiedzi na pytanie, jakie obszary polityki zagranicznej są sekurytyzowane przez władze Islamskiej Republiki Iranu oraz analizą przyczyn i uwarunkowań, które wpływają na decyzję o sekurytyzacji pewnych zagrożeń oraz desekurytyzacji innych. W artykule "Sekurytyzacja problemu uchodźców w Jordanii" teoria sekurytyzacji została zastosowana jako narzędzie analityczne dla zbadania, jak poważne wyzwanie dla władz jordańskich stanowi problem uchodźców w tym kraju, jak ważną pozycję zajmuje ona w polityce bezpieczeństwa Jordanii i czy sekurytyzacja problemu uchodźców w Jordanii rzeczywiście nastąpiła bądź następuje.

W wyżej wymienionych pracach wspólnie z przygotowaliśmy części teoretyczne, metodologię badań, strukturę pracy i wnioski końcowe. Natomiast opracowanie studiów przypadku poszczególnych państw podzieliliśmy według naszych zainteresowań badawczych, wobec czego w mojej gestii pozostawały Iran i Jordania.

Ad. II. Problematyka polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu badana w perspektywie porównawczej i w oparciu o studia przypadku.

Studia porównawcze i studia przypadku polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu stanowiły drugi kluczowy nurt badawczy. Czasem był on uzupełnieniem dla badań z nurtu pierwszego (np. dostarczając nowych danych i informacji do analizy z wykorzystaniem TRKB i teorii sekurytyzacji), czasem inspiracją do rozwoju badań z wykorzystaniem teorii w nowych kierunkach, czasem zaś tworzył odrębne obszary badawcze. Nieodmiennie jednak badania te przynosiły mi, jako ich autorowi, dużo badawczej radości i ogromną satysfakcję, ponieważ pozwalały na swobodną eksplorację najbardziej interesujących dla mnie tematów.

Jednocześnie poszczególne elementy tych badań pozwalały zgłębiać problematykę polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw bliskowschodnich, dostarczając nie tylko szczegółowej wiedzy na temat poszczególnych państw (systemów i podsystemów) ale też, w połączeniu ze sobą, tworząc coraz bardziej spójny obraz problematyki bliskowschodniej na poziomie regionalnym i obraz roli regionu w globalnej strukturze systemu międzynarodowego. Przyczynkiem do badań w tym obszarze, oraz znacznym wsparciem w trakcie ich prowadzenia, były dwa realizowane przeze mnie projekty badawcze: *Wrogość szyicko-sunnicka jako zagrożenie dla stabilności państw Bliskiego Wschodu*, lipiec 2013 - luty 2014, grant IV wewnętrznego konkursu wydziałowego Wydziału Nauk Społecznych UWr. numer grantu 1386/M/ISM/13 oraz *Wzrost wydatków zbrojeniowych a bezpieczeństwo w regionie Bliskiego Wschodu*, czerwiec - grudzień 2012, grant III wewnętrznego konkursu wydziałowego Wydziału Nauk Społecznych UWr. numer grantu 2062/M/ISM/12. Niezwykle owocne i pomocne w tych badaniach okazały się również wyjazdy badawcze do Iranu i Jordanii, które pozwoliły zebrać niezwykle wartościowy materiał badawczy oraz przeprowadzić liczne wywiady i rozmowy z miejscowymi ekspertami.

Znaczna część publikacji będących efektem tych badań dotyczyła najważniejszego w mojej pracy badawczej ostatnich lat subregionu Zatoki Perskiej i kwestii bezpieczeństwa militarnego tamtejszych państw. Cztery z nich poświęcone były analizie polityki bezpieczeństwa na poziomie regionalnym, skupiając się na kwestiach istotnych z punktu widzenia wszystkich bądź większości państw subregionu Zatoki Perskiej:

- Jarosław Jarząbek, *G.C.C. Military Spending in Era of Low Oil Prices*, Middle East Institute Policy Focus, 2016: <http://www.mei.edu/content/gcc-military-spending-era-low-oil-prices>, 08.08.2016.
- Jarosław Jarząbek, Amerykańskie bazy wojskowe na Bliskim Wschodzie - rozmieszczenie, rola, wpływ na stabilność i bezpieczeństwo regionu [w:] *Bliski Wschód w Stosunkach Międzynarodowych*, pod red. Wiesława Lizaka i Anny M. Solarz, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2015, s. 25-34.
- Jarosław Jarząbek, *The Military Balance in the Gulf – an overview*, "Wschodnioznawstwo" 2014, s. 193-205.
- Jarosław Jarząbek, Wrogość sunnicko-szyicka jako zagrożenie dla bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu [w:] *Konflikty etniczne i wyznaniowe a problem*

bezpieczeństwa we współczesnym świecie. Wybrane aspekty, pod red. Jarosława Jarzębka i Tomasza Szyszlaka, wyd. Nomos, Kraków 2014, s. 65-77.

Artykuł "G.C.C. Military Spending in Era of Low Oil Prices" jest analizą dynamiki wydatków wojskowych państw członkowskich Rady Współpracy Zatoki w obliczu wahań cen ropy naftowej. Wskazuje on na tendencję tych państw do zwiększania swoich wydatków wojskowych w okresach wysokich dochodów z eksportu ropy oraz niechęć do ich ograniczania w okresach gdy dochody te spadają. Praca "Amerykańskie bazy wojskowe na Bliskim Wschodzie - rozmieszczenie, rola, wpływ na stabilność i bezpieczeństwo regionu" analizuje amerykańską obecność wojskową w regionie Bliskiego Wschodu, która jest kluczowym elementem zabezpieczenia strategicznych interesów USA. Stanowi ona najpewniejszą gwarancję niezakłóconej realizacji priorytetów amerykańskiej polityki zagranicznej w regionie, uspokaja i zabezpiecza sojuszników oraz odstrasza nieprzyjaciół. Z kolei artykuł "The Military Balance in the Gulf – an overview" stanowi rezultat wstępnych badań nad militaryzacją subregionu Zatoki Perskiej. Jest to studium porównawcze ukazujące ogólny potencjał militarny poszczególnych państw regionu jak również aktorów zewnętrznych obecnych militarnie w tym subregionie. Wreszcie artykuł "Wrogość sunnicko-szyicka jako zagrożenie dla bezpieczeństwa państw Bliskiego Wschodu" analizuje przewartościowania w przyczynach konfliktów i sporów na Bliskim Wschodzie, które mają miejsce w XXI wieku. Przeprowadzone badania wskazują, że problemem, który konsekwentnie zyskuje na znaczeniu i staje się coraz poważniejszym zagrożeniem dla bezpieczeństwa i stabilności całego Bliskiego Wschodu, jest rywalizacja i konflikt pomiędzy dwiema najliczniejszymi wspólnotami religijnymi zamieszkującymi ten region, muzułmanami wyznania sunnickiego i szyickiego.

Kolejne trzy artykuły dotyczyły szczegółowych kwestii związanych z siłami zbrojnymi dwóch kluczowych mocarstw regionalnych w Zatoce Perskiej, Arabii Saudyjskiej i Iranu:

- Jarosław Jarząbek, *All the Money Can Buy. Saudi Arabian Armed Forces*, [w:] *Political Dilemmas of the Arab and Muslim World*, pod red. Rafała Ożarowskiego i Wojciecha Grabowskiego, wyd. Rambler, Warszawa 2017, s. 159-176.
- Jarosław Jarząbek, *Contemporary Praetorians in the Middle East: Iran's Islamic Revolutionary Guards vs. Saudi Arabia's National Guard*, "Florida Political Chronicle" Vol. 25, No. 1 (2016-2017), s. 54-65.

- Jarosław Jarząbek, *Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej w polityce wewnętrznej Iranu*, "Wschodnioznawstwo" 2015, s. 105-116.

W artykule "Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej w polityce wewnętrznej Iranu" przedstawiłem drogę, jaką od czasu swego powstania przeszedł Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, stając się nie tylko najważniejszą w dzisiejszym Iranie formacją zbrojną, ale też potężną siłą, która wielowymiarowo wpływa na współczesne irańskie społeczeństwo, gospodarkę i politykę. Formalnie nadal jest on instytucją, która stoi na straży islamskiego charakteru i systemu politycznego państwa, chroniąc go przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Nie ma jednak wątpliwości, że dzisiejsze znaczenie i rola Korpusu daleko wykracza poza jego pierwotne przeznaczenie. Praca "All the Money Can Buy. Saudi Arabian Armed Forces" jest analizą potencjału wojskowego Sił Zbrojnych Arabii Saudyjskiej. Pomimo ogromnych nakładów finansowych wciąż borykają się one bowiem z bardzo licznymi problemami a ich rzeczywista wartość bojowa jest obniżana przez grupę czynników niewymiernych, których nie mogą w pełni zrekompensować nawet zakupy dużych ilości najnowocześniejszego uzbrojenia. Trzeci z artykułów "Contemporary Praetorians in the Middle East: Iran's Islamic Revolutionary Guards vs. Saudi Arabia's National Guard" jest analizą porównawczą dwóch formacji wojskowych, pełniących *de facto* funkcję gwardii pretoriańskich dla reżimów politycznych rządzących ich krajami. Jako takie cieszą się one specjalnymi przywilejami, które pozwalają im na wzmacnianie swojej pozycji i rozszerzanie wpływów poza sferę militarną, co widoczne jest szczególnie w przypadku irańskiej Gwardii Rewolucyjnej. Jednocześnie jawi się ona, w porównaniu do saudyjskiej Gwardii Narodowej, jako formacja bardziej profesjonalna, lepiej zmotywowana, zdyscyplinowana i dowodzona, a w efekcie posiadająca większą wartość bojową, pomimo znacznie słabszego uzbrojenia.

Pozostałe publikacje w tym nurcie badawczym dotyczyły szerzej pojmowanego regionu Bliskiego Wschodu, bądź też były studiami przypadku innych państw bliskowschodnich (Izraela, Jordanii, Syrii, Tunezji).

- Łukasz Fijałkowski, Jarosław Jarząbek, „Plague-bearers” - Foreign Fighters in the Ranks of ISIS as a Threat for Theirs Home Countries. Selected Cases of the Asia States, [w:] *Arab and Muslim World in International Relations*, pod red. Rafała Ożarowskiego i Wojciecha Grabowskiego, wyd. Rambler, Warszawa 2016, s. 63-80.

- Jarosław Jarząbek, *Political and economic reasons of instability in Arab republics*, "Digest of World Politics of the XXI century", Vol. 6, Sankt-Peterburg, 2013, s. 392-407.
- Jarosław Jarząbek, Bliskowschodnie romanse z demokracją [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe w regionie Bliskiego Wschodu i Północnej Afryki (MENA) u progu XXI wieku*, pod red. Radosława Bani i Krzysztof Zdulskiego, Wydawnictwo Naukowe Ibidem, Łódź 2012, s. 201-222.
- Jarosław Jarząbek, *Rewolty w krajach arabskich a bezpieczeństwo Izraela*, "Wschodnioznawstwo" 2011, s. 207-223.

Wspólnym mianownikiem dla powyższych artykułów są wydarzenia tzw. Arabskiej Wiosny z roku 2011. Analizowałem między innymi ich przyczyny, w pracy "Political and economic reasons of instability in Arab republics", starając się zwrócić uwagę na rolę ekonomicznych (bieda, bezrobocie, ograniczenia wolności gospodarczej) i społecznych (korupcja, nepotyzm, brak perspektyw) czynników wywołujących niezadowolenie, które doprowadziło do wybuchu niepokojów w takich krajach jak Tunezja, Egipt, Libia, Syria czy Jemen. Artykuł "Bliskowschodnie romanse z demokracją" na podstawie historycznych doświadczeń analizował szanse na udane transformacje demokratyczne w krajach arabskich dotkniętych rewoltami społecznymi. Spojrzenie na zachodzące tam procesy i ocena prawdopodobnych scenariuszy prowadziły do wniosku, że przeszkody o podłożu strukturalnym oraz społecznym mogą okazać się kluczowe i uniemożliwić demokratyczną transformację w większości arabskich państw Bliskiego Wschodu. Artykuł "Rewolty w krajach arabskich a bezpieczeństwo Izraela" podejmował temat potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa tego państwa, które mogą być skutkiem destabilizacji i osłabienia dotychczasowych reżimów politycznych w sąsiednich krajach. W publikacji „'Plague-bearers' - Foreign Fighters in the Ranks of ISIS as a Threat for Theirs Home Countries. Selected Cases of the Asia States" wraz z Łukaszem Fijałkowskim analizowaliśmy skalę zagrożenia, jakie dla swoich rodzimych krajów stanowią dżihadyści, którzy postanowili dołączyć do tzw. Państwa Islamskiego w Iraku i Syrii. Przedmiotem naszych badań były motywy ich wyjazdu, reakcje rodzimych państw na ten eksodus, negatywne skutki dla bezpieczeństwa państwa oraz działania podejmowane przez nie dla neutralizacji zagrożenia bądź zmniejszenia jego skali.

Pozostałe trzy artykuły z tego nurtu badawczego były studiami przypadku polityki zagranicznej i bezpieczeństwa wybranych państw Bliskiego Wschodu:

- Jarosław Jarząbek, *Polityka zagraniczna Tunezji*, [w:] *Wprowadzenie do polityki zagranicznej muzułmańskich państw Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej*, pod red. Marty Woźniak-Bobińskiej i Anny M. Solarz, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2018, s. 363-387.
- Jarosław Jarząbek, *Zdolność sił zbrojnych Haszymidzkiego Królestwa Jordanii do zapewnienia bezpieczeństwa państwa*, "Dyplomacja i Bezpieczeństwo", nr 1, 2015, s. 181-193.
- Jarosław Jarząbek, *Siły zbrojne Syryjskiej Republiki Arabskiej w kontekście trwającej wojny domowej*, "Wschodnioznawstwo" 2013, s. 185-198.

Artykuł "Polityka zagraniczna Tunezji" był częścią większego, kompleksowego opracowania dotyczącego polityki zagranicznej państw bliskowschodnich, stworzonego przez grupę polskich badaczy zajmujących się tą tematyką. Artykuły "Zdolność sił zbrojnych Haszymidzkiego Królestwa Jordanii do zapewnienia bezpieczeństwa państwa" oraz "Siły zbrojne Syryjskiej Republiki Arabskiej w kontekście trwającej wojny domowej" analizowały stan, potencjał i wartość bojową sił zbrojnych odpowiednio Jordanii i Syrii, ze szczególnym uwzględnieniem stojących przed nimi wyzwań, zadań i zagrożeń. Tocząca się wojna domowa w Syrii doprowadziła do prawie całkowitej zmiany oblicza tamtejszych sił zbrojnych i efektywnego rozpadu wielu jej jednostek. Tym niemniej, z pomocą sojuszników, władzom w Damaszku udało się utrzymać elementy trzonu armii i w dalszej części konfliktu sukcesywnie je wzmacniać. W przypadku sił zbrojnych Jordanii zagrożenia pochodzące z zewnątrz nie są jedynym wyzwaniem z którym muszą się one mierzyć, bowiem charakter i specyfika ustroju politycznego tego kraju sprawiają, że siły zbrojne mają za zadanie bronić haszymidzką monarchię także przed potencjalnymi zagrożeniami pojawiającymi się wewnątrz kraju.

Ad. III. Problematyka dotycząca kwestii palestyńskiej i konfliktu izraelsko-palestyńskiego w perspektywie historycznej.

Konflikt izraelsko-palestyński w XXI wieku przestał być centralnym punktem zapalnym na Bliskim Wschodzie. W znacznej mierze stracił na znaczeniu jako praktyczna przyczyna sporów międzynarodowych i źródło zagrożeń dla bezpieczeństwa, zachował natomiast w pewnym stopniu swoje znaczenie symboliczne, jako uosobienie permanentnego konfliktu i nierozwiązywalnych sprzeczności w regionie. Przyczyny takiego stanu rzeczy leżą zarówno po stronie czynników zewnętrznych jak i w wewnętrznej dynamice samego konfliktu. Wśród

tych pierwszych na czoło wysuwa się przede wszystkim rosnąca liczba i skala innych konfliktów na Bliskim Wschodzie, których dynamika powoduje relatywną marginalizację znaczenia konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Po stronie czynników wewnętrznych największe znaczenie ma polityka władz izraelskich, którym w ostatnich latach udało się dość skutecznie zdesekurytyzować problem palestyński, poprzez ukazanie go jako problemu po części rozwiązanego, a po części będącego wewnętrznym problemem izraelskim, a nie problemem o charakterze regionalnym czy międzynarodowym.

Moje badania w tym nurcie skupiały się na dwóch głównych obszarach: wybranych aspektach relacji izraelsko-palestyńskich oraz wewnętrznych aspektach funkcjonowania i rozwoju palestyńskiego ruchu narodowowyzwoleńczego. Efektem pracy w pierwszym z tych obszarów jest między innymi współautorski artykuł:

- Jarosław Jarząbek, Marcin Szydysz, *Beyond "Recognition". The Polish Perspectives on Israeli and Palestinian National Identities: Preliminary Assumptions of Research*, "Polish Political Science Yearbook", Volume 47, Issue 2 (June–July 2018), Special Issue on Israeli Studies, s. 319-330.

Stanowi on historyczną analizę ewolucji tożsamości narodowej Izraelczyków i Palestyńczyków z perspektywy polskiej (politycznej i społecznej). Prowadzi ona do wniosku, że polskie postrzeganie izraelskiej tożsamości narodowej uwarunkowane było w głównej mierze czynnikami wewnętrznymi takimi jak relacje społeczne, bliskość kulturowa, pamięć historyczna czy poglądy polityczne, podczas gdy postrzeganie Palestyńczyków częściowo uwarunkowane było zewnątrz, narracją narzuconą oraz rozwojem sytuacji międzynarodowej. Ponadto percepcja palestyńskiej i izraelskiej tożsamości narodowej przez opinię publiczną w Polsce bardzo często różniła się od tejże percepcji przez władze państwowe i elity polityczne.

Wśród innych tematów interesowały mnie również takie aspekty jak przebieg izraelsko-palestyńskich rozmów pokojowych z udziałem mediacji norweskiej, na które to badania otrzymałem grant *Zaangażowanie Królestwa Norwegii w bliskowschodni proces pokojowy*, realizowany w okresie wrzesień - grudzień 2011, w ramach II wewnętrznego konkursu wydziałowego Wydziału Nauk Społecznych UW. (numer grantu 1530/M/ISM/11). Efektem badań było przygotowanie i publikacja artykułu:

- Jarosław Jarząbek, Rola mediacji i mediatora w procesie pokojowym na przykładzie zaangażowania Norwegii w negocjacje izraelsko - palestyńskie [w:] *Z problematyki*

pokoju w stosunkach międzynarodowych, pod red. Wiesław Lizak, Anna M. Solarz, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014, s. 135-149.

Dalej ważne miejsce w ramach tego obszaru zajmuje seria artykułów dotyczących szczegółowych aspektów relacji izraelsko-palestyńskich w kontekście konfliktu, która obejmuje takie pozycje jak:

- Polityczna historia Palestyny – zarys problemu, „Racja Stanu. Studia i materiały. Suwerenność. Niepodległość. Obronność” Półrocznik nr 2(4) 2008, s. 117-138.
- Jarosław Jarząbek, Żydowskie osadnictwo na Zachodnim Brzegu Jordanu, [w:] *Wybrane problemy badań wschodnich*, pod red. Zdzisława J. Winnickiego, Walentego Baluka i Grzegorza Tokarza, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007, s. 427-445.
- Jarosław Jarząbek, Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Palestyńczyków i Autonomii Palestyńskiej w latach 1993 – 2000, [w:] *Izrael i Autonomia Palestyńska. Wybrane aspekty polityczne i prawne*, pod red. Bernarda J. Albin i Grzegorza Tokarza, wyd. Arboretum, Wrocław 2007, s. 177-191.

Rozważane tu kwestie obejmowały tło historyczne konfliktu, z uwzględnieniem prowadzenia narracji i polityki historycznej przez Palestyńczyków, w celu uzasadnienia swoich praw do spornego terytorium, co omówiłem w artykule "Polityczna historia Palestyny – zarys problemu". Inny wątek badań dotyczył najważniejszego, jak się wydaje, problemu uniemożliwiającego osiągnięcie porozumienia pomiędzy Izraelem a Palestyńczykami, mianowicie kwestii żydowskiego osadnictwa na Zachodnim Brzegu Jordanu, co omówione zostało w artykule pod tym właśnie tytułem. W tym obszarze wyodrębnić można również pracę poświęconą bilateralnym stosunkom palestyńsko-amerykańskim: "Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Palestyńczyków i Autonomii Palestyńskiej w latach 1993 – 2000".

Obszar drugi nurtu badań nad problematyką kwestii palestyńskiej i konfliktu izraelsko-palestyńskiego w perspektywie historycznej dotyczył wewnętrznych aspektów funkcjonowania i rozwoju palestyńskiego ruchu narodowyzwoleńczego. Kluczowe miejsce zajmuje w nim monografia:

- Jarosław Jarząbek, *Palestyńczycy na drodze do niepodległości. Przemiany, rozwój i kryzys palestyńskiego ruchu narodowego*, Wydawnictwo Trio, Warszawa 2012, ss. 311.

Powstała ona w oparciu o treści zawarte w mojej rozprawie doktorskiej, które zostały rozszerzone i pogłębione dalszymi badaniami. Monografia ta ukazuje drogę do uzyskania własnego, niepodległego państwa, którą naród palestyński kroczy konsekwentnie, choć z umiarkowanymi sukcesami, od początku XX wieku. Publikacja jest spojrzeniem na proces formułowania i próby realizacji celów narodowyzwoleńczych i aspiracji niepodległościowych Palestyńczyków w kontekście historycznym. Ukazuje burzliwą historię rozwoju narodu palestyńskiego, różnorodność i specyfikę jego życia politycznego oraz trudności i wyzwania przed jakimi stoi. Książka ta stanowi krytyczną analizę dotychczasowego wykorzystania przez Palestyńczyków szans i możliwości oraz ocenę perspektyw budowy niepodległego państwa palestyńskiego.

Poza monografią drukiem ukazała się również seria artykułów dotyczących pewnych specyficznych, szczegółowych kwestii związanych z palestyńskim ruchem narodowyzwoleńczym. Zaliczam do niej takie prace jak:

- Jarosław Jarząbek, *Ziemia w koncepcjach politycznych palestyńskiego ruchu narodowyzwoleńczego*, „Racja Stanu” 2012-2013, nr 2-1 (12-13), s. 55-68.
- Jarosław Jarząbek, *Etnonacjonalizm i religijny fundamentalizm jako podstawy ideologii Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu*, „Wschodnioznawstwo” 2012, s. 153-166.
- Jarosław Jarząbek, Palestyńczycy między Fatahem a Hamasem: afiliacje polityczne Palestyńczyków na Zachodnim Brzegu Jordanu i w Strefie Gazy po wyborach 25 stycznia 2006 roku [w:] *Świat arabski: kultura i polityka*, pod red. Ewy Machut-Mendeckiej i Katarzyny Pachniak, wyd. Dialog, Warszawa 2012, s. 399-416.
- Jarosław Jarząbek, Terror ponad chmurami - pionierzy nowoczesnego terroryzmu, [w:] *Ekstremizm polityczny we współczesnym świecie*, pod red. Aleksandry Moroskiej-Bonkiewicz, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2012, s. 241-253.
- Jarosław Jarząbek, Siły bezpieczeństwa i służby specjalne Palestyńskiej Władzy Narodowej, [w:] *Służby specjalne. Przeszłość i teraźniejszość*, pod red. Grzegorza Rdzanka i Grzegorza Tokarza, wyd. Arboretum, Wrocław 2009, s. 99-114.
- Jarosław Jarząbek, Rozkład sił politycznych w Autonomii Palestyńskiej, [w:] *Izrael i Autonomia Palestyńska. Wybrane aspekty polityczne i prawne*, pod red. Bernarda J. Albin i Grzegorza Tokarza, wyd. Arboretum, Wrocław 2007, s. 7-36.

Dotyczyły one między innymi kwestii podziałów politycznych wśród Palestyńczyków i sytuacji na palestyńskiej scenie politycznej, które analizowałem w artykułach "Palestyńczycy między Fatahem a Hamasem: afiliacje polityczne Palestyńczyków na Zachodnim Brzegu Jordanu i w Strefie Gazy po wyborach 25 stycznia 2006 roku" oraz "Rozkład sił politycznych w Autonomii Palestyńskiej", stosunku sił politycznych do istotnych kwestii narodowych, co omówione zostało w artykule "Ziemia w koncepcjach politycznych palestyńskiego ruchu narodowowyzwoleńczego", czy też ideologii wybranych palestyńskich ugrupowań ("Etnonacjonalizm i religijny fundamentalizm jako podstawy ideologii Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu"). Szczegółowa kwestia funkcjonowania jednego z organów Palestyńskiej Władzy Narodowej, mianowicie jego służb specjalnych i sił bezpieczeństwa znalazła się w pracy " Siły bezpieczeństwa i służby specjalne Palestyńskiej Władzy Narodowej". Natomiast tekst "Terror ponad chmurami - pionierzy nowoczesnego terroryzmu" jest spojrzeniem na historyczną ewolucję metod, celów i motywacji ugrupowań terrorystycznych na przykładzie działalności Ludowego Frontu Wyzwolenia Palestyny.

Na koniec za warunek odnotowania osiągnięcia w tym nurcie uważam również sporządzenie przeze mnie w 2013 roku, w ramach zespołu w skład którego wchodził również Joanna Dyduch (kierownik zespołu) i Marcin Szydzisz (współwykonawca), ekspertyzy na zlecenie Departamentu Strategii Polityki Zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych pt. *Perspektywy bliskowschodniego procesu pokojowego*.

Pełna lista publikacji, uporządkowanych chronologicznie, od najnowszych, znajduje się w załączniku nr. 4 w sekcjach II A, II B i II C.

6. Informacja o osiągnięciach naukowych, dydaktycznych, współpracy naukowej w kraju i za granicą, współpracy z instytucjami i organizacjami oraz działalności popularyzującej naukę i udziale w konferencjach naukowych.

Wyniki prowadzonych przeze mnie badań, których rezultatem były omówione powyżej publikacje, prezentowałem również na krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych, a także podczas wizyt i staży naukowych, roboczych spotkań towarzystw naukowych, debat oraz publicznych wykładów.

Od uzyskania stopnia doktora, czyli od października 2007 roku, byłem współorganizatorem dwóch konferencji międzynarodowych:

- Międzynarodowej 6 dorocznej konferencji Europejskiego Stowarzyszenia Studiów Izraelskich (EAIS), pt. "Israeli Identities: Past, Present and Future" zorganizowanej w dniach 10-12 września 2017 na Wydziale Nauk Społecznych UW., w której wzięło udział 175 badaczy z 68 ośrodków akademickich na całym świecie.

Charakter zaangażowania: współsekretnarz komitetu organizacyjnego

- Międzynarodowej konferencji naukowej pt. "Konflikty etniczne i wyznaniowe jako zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego i międzynarodowego państw współczesnych" zorganizowanej w dniu 25.10.2012 w Instytucie Studiów Międzynarodowych UW., w której wzięło udział 22 uczestników z 11 ośrodków akademickich krajowych i zagranicznych.

Charakter zaangażowania: współprzewodniczący komitetu organizacyjnego

W objętym oceną okresie wzięłem też udział w 30 konferencjach naukowych, w tym w 7 zorganizowanych w ośrodkach zagranicznych (Lakeland/Florida, Pittsburgh/Pensylwania, Lipsk, Londyn, Remich/Luxemburg, Petersburg, Kaliningrad) oraz 23 międzynarodowych i ogólnopolskich konferencjach zorganizowanych w Polsce. Podczas niektórych z tych konferencji oprócz wygłaszania referatów pełniłem również funkcje przewodniczącego paneli oraz dyskutanta. Pełny wykaz udziału konferencjach naukowych wraz z informacją o wygłoszonych referatach, znajduje się w załączniku nr. 4 w sekcjach II I oraz III B.

W omawianym okresie odbywałem również wizyty i staże naukowe. Wśród nich był jeden dłuższy (5 miesięczny) staż badawczy:

- Grant Senior Advanced Research Award 2015-2016 Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta na University of Central Florida w Orlando/USA, realizowany w okresie luty – czerwiec 2016.

Odbyłem też liczne krótsze wizyty naukowe i staże badawcze:

- Wizyty studyjne i spotkania z ekspertami z think-tanków Atlantic Council, American Enterprise Institute i Middle East Institute, Waszyngton, maj 2016.
- Wizyta studyjna w Singapurze i Indonezji (Dżakarta) badania naukowe, spotkania z badaczami i kwerenda biblioteczna w Rajaratnam School of International Studies (RSIS) w Singapurze (przy Nantang Technological University), w Ambasadzie RP w Singapurze, Centrum Studiów Międzynarodowych i Strategicznych (CSIS) w Dżakarcie i w Ambasadzie RP w Dżakarcie w ramach grantu NCN, maj – czerwiec 2015.

- Wizyta studyjna w Jordanii (Amman) i Iranie (Teheran) badania naukowe, spotkania z badaczami i kwerenda biblioteczna na Uniwersytecie Jordańskim w Ammanie, w Centrum Studiów Strategicznych (CSS) w Ammanie, w Ambasadzie RP w Ammanie, na Uniwersytecie Teherańskim, w Instytucie Studiów Politycznych i Międzynarodowych w Teheranie (IPIS), w Centrum Bliskowschodnich Studiów Strategicznych (CMESS) i w Ambasadzie RP w Teheranie w ramach grantu NCN, kwiecień – maj 2015.
- Badania naukowe, spotkania z badaczami i kwerenda biblioteczna w Stockholm International Peace Research Institute, październik 2014.
- Badania naukowe, spotkania z badaczami i kwerenda biblioteczna w School of Oriental and African Studies oraz International Institute of Strategic Studies w Londynie w ramach grantu NCN, wrzesień 2014.
- Wizyta studyjna i kwerenda biblioteczna w School of Oriental and African Studies na University of London, grudzień 2013.
- Badania naukowe, spotkania z badaczami i kwerenda biblioteczna w Stockholm International Peace Research Institute, listopad 2012.
- Badania naukowe, spotkania z badaczami, wywiady z dyplomatami, kwerenda biblioteczna na Uniwersytecie w Oslo i w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Norwegii, grudzień 2011.

Znaczna część mojego dorobku naukowego powstała w oparciu o badania, które prowadzone były w ramach zespołowych i indywidualnych projektów badawczych. Poniżej przedstawiam chronologiczny wykaz tych projektów, wraz ze wskazaniem charakteru mojego uczestnictwa:

- *Redefining Security. Revisited*, 2016-2019, grant The Henry J. and Erna D. Leir Luxembourg Program, współwykonawca projektu (kierownik projektu prof. Michael Butler, Clark University/USA).
- *The rise of the military expenditure as a threat for the security of the Middle Eastern states*, luty – czerwiec 2016, grant Senior Advanced Research Award 2015-2016 Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta na University of Central Florida w Orlando/USA, projekt realizowany indywidualnie.
- *Dylematy bezpieczeństwa militarnego państw azjatyckich - wewnętrzne uwarunkowania sekurytyzacji*, styczeń 2014 – wrzesień 2017, grant Narodowego

Centrum Nauki DEC-2013/09/D/HS5/00071, współwykonawca projektu (wraz z dr. Łukaszem Fijałkowskim, kierownikiem projektu).

- *Wrogość szyicko-sunnicka jako zagrożenie dla stabilności państw Bliskiego Wschodu*, lipiec 2013 - luty 2014, grant IV wewnętrznego konkursu wydziałowego Wydziału Nauk Społecznych UWr. numer grantu 1386/M/ISM/13, projekt realizowany indywidualnie.
- *Wzrost wydatków zbrojeniowych a bezpieczeństwo w regionie Bliskiego Wschodu*, czerwiec - grudzień 2012, grant III wewnętrznego konkursu wydziałowego Wydziału Nauk Społecznych UWr. numer grantu 2062/M/ISM/12, projekt realizowany indywidualnie.
- *Zaangażowanie Królestwa Norwegii w bliskowschodni proces pokojowy*, wrzesień - grudzień 2011, grant II wewnętrznego konkursu wydziałowego Wydziału Nauk Społecznych UWr. numer grantu 1530/M/ISM/11, projekt realizowany indywidualnie.

Moja współpraca naukowa i aktywność badawcza przejawiała się również poprzez zaangażowanie w prace krajowych i międzynarodowych towarzystw naukowych, takich jak:

- International Studies Association, od 2018 r.
- Think-tank Middle East Institute w Waszyngtonie, od 2016 r.
- Polskie Towarzystwo Studiów Międzynarodowych, od 2010 r.
- European Association of Israeli Studies, w latach 2014-2015.
- Centrum Wspierania Partnerstwa Wschodniego, od 2010 r.
- Dolnośląski Ośrodek Studiów Strategicznych we Wrocławiu, w latach 2004-2014.

Współpracowałem także, jako recenzent, z czasopismami naukowymi takimi jak: "Polish Political Science Yearbook", "Rocznik Strategiczny", "Stosunki Międzynarodowe-International Relations", "The Hague Journal of Diplomacy". Od 2017 jestem również recenzentem aplikacji dla Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta.

Przez cały okres zatrudnienia na Uniwersytecie Wrocławskim byłem aktywny na polu działalności dydaktycznej i organizacyjnej, co docenione zostało przez władze uczelni. Czterokrotnie otrzymałem Nagrodę Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne uzyskane w latach 2011, 2014, 2015 i 2016 roku.

Działalność organizacyjna

W mojej działalności organizacyjnej na rzecz uniwersytetu chciałbym zwrócić szczególną uwagę na prace związane z koordynowaniem przeze mnie programów studiów anglojęzycznych. W latach 2010-2015 pełniłem rolę koordynatora studiów magisterskich w języku angielskim International Relations - Global Studies w Instytucie Studiów Międzynarodowych UWr. Do moich obowiązków na tym stanowisku należał nadzór nad merytoryczną realizacją programu, prowadzenie dokumentacji, pomoc w przygotowaniu preliminarza finansowego, współpraca z Biurem Współpracy Międzynarodowej UWr. w zakresie rekrutacji studentów, udział w opracowaniu planów i programów zajęć, organizacja zapisów studentów na zajęcia anglojęzyczne w ISM, organizacja spotkań zapoznawczych i informacyjnych dla studentów programu, bieżący kontakt ze studentami w sprawach studenckich i akademickich oraz współorganizacja promocji programu International Relations - specjalność Global Studies.

Od 2014 roku pełnię natomiast funkcję koordynatora programu Erasmus Mundus Global Studies – A European Perspective, międzynarodowego programu studiów magisterskich współprowadzonego przez konsorcjum uczelni: Uniwersytet w Lipsku, Uniwersytet w Wiedniu, London School of Economics and Political Science, Uniwersytet w Roskilde, Uniwersytet w Gent i Uniwersytet Wrocławski. Zakres moich obowiązków obejmuje nadzór nad merytoryczną realizacją programu; nadzór nad koordynatorem organizacyjno-administracyjnym; koordynację prac wrocławskiego biura programu; przygotowanie dokumentacji programu; przygotowanie preliminarza finansowego; kontakt z pozostałymi uczelniami w konsorcjum oraz pozaeuropejskimi partnerami (Dalhousie University, University of California in Santa Barbara, Stellenbosch University, Macquarie University, Fudan University in Shanghai, Jawaharlal Nehru University in New Delhi); reprezentowanie Uniwersytetu Wrocławskiego na spotkaniach konsorcjum, szkole zimowej i letniej, ceremoniach wręczenia dyplomów oraz innych istotnych wydarzeniach związanych z działalnością konsorcjum; opracowanie raportów rocznych, końcowych i akredytacyjnych; koordynację rozdziału grantów dydaktyczno-badawczych z programu Erasmus Mundus dla pracowników instytutu oraz zapraszanych gości; opracowanie planów i programów zajęć, modułów itp.; organizacja spotkań zapoznawczych i informacyjnych dla studentów programu Global Studies; bieżący kontakt ze studentami w sprawach studenckich i akademickich. Zajmuję się też organizacją imprez cyklicznych konsorcjum w Polsce zgodnie z harmonogramem wyznaczonym przez Konsorcjum Programu: szkoły zimowe (winter school),

szkoły letnie (summer school), uroczystość wręczenia dyplomów (graduation ceremony), czy też współorganizacją procesu promocji programu Global Studies. Ponadto w roku 2012 na polecenie dyrektora Instytutu Studiów Międzynarodowych UWr. przygotowałem program oraz niezbędną dokumentację do uruchomienia nowego kierunku studiów licencjackich w języku angielskim International Relations - Global Studies.

Inna działalność organizacyjna w którą zaangażowany byłem podczas pracy na Uniwersytecie Wrocławskim obejmowała również pełnienie funkcji koordynatora praktyk studenckich (w latach 2008-2010), prace w komisjach rekrutacyjnych w latach 2008, 2009, 2018 oraz pełnienie funkcji opiekuna organizacji studenckich: studenckiego Azjatyckiego Koła Naukowego w ISM UWr., Studenckiego Bliskowschodniego Koła Naukowego w ISM UWr. i studenckiego wolontariatu dla studentów obcokrajowców studiujących na Uniwersytecie Wrocławskim.

Aktywność dydaktyczna

Od roku akademickiego 2007/2008 do roku akademickiego 2018/2019 prowadziłem w Instytucie Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego szereg zajęć dydaktycznych w języku polskim i angielskim, na kierunkach Stosunki Międzynarodowe (studia licencjackie i magisterskie), Bezpieczeństwo Narodowe (studia licencjackie), Bezpieczeństwo Międzynarodowe (studia magisterskie), International Relations - Global Studies (studia licencjackie i magisterskie) oraz Erasmus Mundus Global Studies (studia magisterskie). W ramach działalności dydaktycznej prowadziłem lub nadal prowadzę następujące zajęcia dydaktyczne w języku polskim: Polityka bezpieczeństwa (wykład i ćwiczenia); Stosunki międzynarodowe na Bliskim Wschodzie (konwersatorium); Bezpieczeństwo państw Bliskiego Wschodu (konwersatorium); Bezpieczeństwo regionalne na Bliskim Wschodzie (ćwiczenia); Fundamentalizm religijny (konwersatorium); Nowe Oblicza Terroryzmu (konwersatorium); Ruchy separatystyczne i ugrupowania terrorystyczne w Azji (konwersatorium); Kultura arabska (konwersatorium); Islam (konwersatorium); Konflikty w Azji w XX wieku (konwersatorium); Teoria stosunków międzynarodowych (ćwiczenia); Historia doktryn politycznych i prawnych (ćwiczenia).

Na studiach anglojęzycznych prowadziłem lub nadal prowadzę zajęcia z takich przedmiotów jak: History of Political Thought (wykład i ćwiczenia); Countries of the Middle East in International Relations (konwersatorium); Cold War and Process of Transformation in

the Central-Eastern Europe (konwersatorium); US Policy towards the Middle East (konwersatorium); Palestinian National Movement (konwersatorium).

Prowadziłem także licencjackie seminarium dyplomowe, w ramach których wypromowałem 27 licencjatów.

Zostałem powołany jako promotor pomocniczy i sprawuję opiekę naukową w czterech otwartych przewodach doktorskich:

- Mgr Natalii Sienko, od 2018 roku, tytuł rozprawy doktorskiej *Polityka bezpieczeństwa Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej w perspektywie porównawczej*, promotor dr hab. Elżbieta Szyszlak, Wydział Nauk Społecznych UW., charakter opieki naukowej: promotor pomocniczy.
- Mgr Marleny Pokrzywińskiej, od 2018 roku, tytuł rozprawy doktorskiej *Outsourcing bezpieczeństwa państwa w XXI wieku. Prywatne firmy wojskowe i ich rola w operacjach wojskowych Stanów Zjednoczonych i Federacji Rosyjskiej*, promotor dr hab. Larysa Leszczenko prof. UW., Wydział Nauk Społecznych UW., charakter opieki naukowej: promotor pomocniczy.
- Mgr Klaudii Wizimirskiej-Napory, od 2017 roku, tytuł rozprawy doktorskiej *Modelowanie rozwiązań konfliktów międzynarodowych z wykorzystaniem prognozowania na wybranych przykładach*, promotor dr hab. Magdalena Ratajczak prof. UW., Wydział Nauk Społecznych UW., charakter opieki naukowej: promotor pomocniczy.
- Mgr Joanny Kapłońskiej, od 2015 roku, tytuł rozprawy doktorskiej *Mocarstwowe aspiracje Turcji w regionie czarnomorsko - kaspijskim i bliskowschodnim. Zmiana priorytetów tureckiej polityki zagranicznej*, promotor dr hab. Larysa Leszczenko prof. UW., Wydział Nauk Społecznych UW., charakter opieki naukowej: promotor pomocniczy.

W ramach opieki nad młodymi naukowcami sprawowałem też opiekę naukową nad stypendystką programu L. Kirklanda panią Tatevik Mkrtchyan w roku akademickim 2009/2010.

Na moją działalność dydaktyczną poza granicami kraju składa się 9 wyjazdów dydaktycznych w ramach programów Erasmus, wykłady gościnne na University of Central Florida w Orlando, wykłady gościnne na Uniwersytecie Fudan w Shanghaju oraz prowadzenie zajęć w ramach szkół letnich i zimowych programu Erasmus Mundus Global Studies:

- Erasmus+ wyjazd dydaktyczny na Uniwersytet Gent, 5-9 grudnia 2018, prowadzenie warsztatów metodologicznych i pomoc merytoryczna seminarzystom studiów magisterskich.
- Erasmus+ wyjazd dydaktyczny na Uniwersytet w Lipsku, 5-9 lipca 2018, prowadzenie warsztatów metodologicznych i pomoc merytoryczna seminarzystom studiów magisterskich.
- Erasmus+ wyjazd dydaktyczny na Uniwersytet w Wiedniu, 30.11-3.12.2017, prowadzenie warsztatów metodologicznych i pomoc merytoryczna seminarzystom studiów magisterskich.
- Erasmus+ wyjazd dydaktyczny na Uniwersytet Roskilde (Dania), 3-6.07.2017, prowadzenie warsztatów metodologicznych i pomoc merytoryczna seminarzystom studiów magisterskich.
- Szkoła Zimowa programu Erasmus Mundus Global Studies, Bad Tolz (Niemcy), 1-4.12.2016, prowadzenie warsztatów metodologicznych dla studentów
- Wykłady gościnne na University of Central Florida w Orlando, kwiecień – czerwiec 2016, wykłady pt. *Transformation in Poland after 1989* oraz *NATO – new challenges, new opportunities*.
- Szkoła Zimowa programu Erasmus Mundus Global Studies, Payerbach (Austria), 26-29.11.2015, współprowadzenie warsztatów (wraz z Joanną Dyduch) *The use of securitization theory to investigate the European Union politics in the field of transport and transit*.
- Erasmus+ wyjazd dydaktyczny na Uniwersytet Roskilde (Dania), 2-6.07.2015, współprowadzenie warsztatów (wraz z Joanną Dyduch) *Comparative and international relations methodology*.
- Szkoła Letnia programu Erasmus Mundus Global Studies, Puck, 1-4.07.2014, współprowadzenie (z Markiem Wróblewskim) wykładu pt. *Transformation in Poland after 1989* oraz przygotowanie i prowadzenie warsztatów metodologicznych.
- LLP Erasmus wyjazd dydaktyczny na Uniwersytet Roskilde (Dania), 15-20.05.2014, wykłady gościnne dla studentów i pracowników uczelni.
- Szkoła Zimowa programu Erasmus Mundus Global Studies, Seibnitz/Niemcy, 5-8.12.2013, prowadzenie warsztatów metodologicznych.

- LLP Erasmus wyjazd dydaktyczny na Uniwersytet Beira Interior w Covilha w Portugalii, Maj 2013, wykłady gościnne i pomoc merytoryczna seminarzystom studiów magisterskich.
- Wykłady gościnne na Uniwersytecie Fudan w Shanghaju, Grudzień 2012, wykłady pt. *The Socio-Economic Conditions of the Political Changes in the Middle East*.
- LLP Erasmus wyjazd dydaktyczny na Uniwersytet Roskilde (Dania), 2-6.07.2012, współprowadzenie (wraz z Sebastianem Płuciennikiem) warsztatów pt. *Global Economic History and Global Political Economy*
- Szkoła Zimowa dla studentów programu Erasmus Mundus Global Studies, Payerbach/Austria, organizowana przez Uniwersytet w Wiedniu, 8 – 11.12.2011, wykład pt. *Global Cities in Motion - Istanbul*.
- LLP Erasmus wyjazd dydaktyczny na London Metropolitan University, kwiecień 2009, wykłady gościnne pt. *Democracy in the Arab World*.

Działalność popularyzująca naukę oraz edukacyjna

Oprócz działalności naukowej, działalność popularyzująca naukę była zawsze jedną z moich ulubionych form aktywności akademickiej, przynosząc mi dużo satysfakcji zawodowej. Dlatego też starałem się angażować w różnorakie inicjatywy na tym polu, prowadząc wykłady, biorąc udział w spotkaniach, panelach i seminariach, pisząc artykuły popularnonaukowe oraz udzielając wypowiedzi dla mediów.

Wśród działań popularyzujących naukę, w których brałem udział wymienić można:

- Udział w roli panelisty w spotkaniu pt. *Po Szczyście Bliskowschodnim 2019 - główne ustalenia*, w Regionalnym Ośrodku Debaty Międzynarodowej we Wrocławiu, 21.02.2019.
- Wykład dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Bielawie w dniu 11.02.2019, pt. *Konflikt w Ziemi Świętej. Stosunki izraelsko - palestyńskie w perspektywie historycznej*.
- Wykłady w ramach Dolnośląskiego Festiwalu Nauki w dniu 24.09.2018, wykład *Świat to za mało - Azja Południowo-Wschodnia* (wygłoszony wraz z Łukaszem Fijałkowskim) oraz *Świat to za mało - Bliski Wschód* (wygłoszony wraz z Marcinem Szydziszem).
- Wykład (wraz z Marcinem Szydziszem) w Klubie Jagiellońskim oddział Wrocław pt. *Co po Państwie Islamskim?* 22.02.2018.

- Spotkania Bliskowschodnie w Regionalnym Ośrodku Debaty Międzynarodowej we Wrocławiu, 21.02.2018, wykład *Palestyna. Wczoraj, dziś, jutro* (wygłoszony wraz z Marcinem Szydziszem).
 - Wykład (wraz z Marcinem Szydziszem) dla Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej we Wrocławiu w dniu 7.12.2017, pt. *Konflikt izraelsko-palestyński w 70 lat po rezolucji RB ONZ o podziale Palestyny*.
 - Wykład dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Bielawie w dniu 22.10.2017, pt. *Terroryzm jako zagrożenie w XXI wieku*.
 - Wykład dla Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej we Wrocławiu w dniu 28.09.2017 pt. *Kwestia irackiego Kurdystanu w kontekście referendum niepodległościowego*.
 - Wykłady w ramach Dolnośląskiego Festiwalu Nauki w dniu 25.09.2017, wykład *Świat to za mało - Azja Południowo-Wschodnia* (wygłoszony wraz z Łukaszem Fijałkowskim) oraz *Świat to za mało - Bliski Wschód* (wygłoszony wraz z Marcinem Szydziszem).
 - Wykład dla Akademii Intelaktu we Wrocławiu w dniu 09.03.2017, pt. *Nowe Oblicza Terroryzmu*.
 - Debata pt. *Obecna sytuacja chrześcijan prześladowanych na Bliskim Wschodzie*, zorganizowana przez Koło Wschodnioeuropejskie Stosunków Międzynarodowych i Studenckie Bliskowschodnie Koło Naukowe w Instytucie Studiów Międzynarodowych UWr., 23.03.2015, udział w roli panelisty.
 - Wykład pt. *Terroryzm* dla fundacji Uniwersytet Dzieci, 12 maja 2012.
 - Konferencja studencka *Oblicza nacjonalizmu w XXI wieku*, 20.04.2012, udział w roli panelisty.
 - Konferencja studencka *Rewolucje w Afryce Północnej oraz ich wpływ na sytuację międzynarodową*, 27.05.2011, udział w roli panelisty.
 - Konferencja studencka *Zagrożenia terroryzmem międzynarodowym i terrorem kryminalnym w RP*, 18.04.2011, udział w roli panelisty.
- Napisałem także kilka artykułów popularnonaukowych:
- *Państwo Islamskie* w czasopiśmie studenckim „Universal”, wrzesień/październik 2014.

- *Sily zbrojne w syryjskiej wojnie domowej* w czasopiśmie studenckim „Universal”, kwiecień/maj 2014.
- *Znaczenie uznania międzynarodowego dla sprawy palestyńskiej* w czasopiśmie studenckim „Universal”, kwiecień/maj 2013.
- *Zamki na piasku* w czasopiśmie studenckim "Universal", październik/listopad 2012.
- *Ostatni bastion partii Baas* w czasopiśmie studenckim "Universal", kwiecień/maj 2012.
- *Co dalej z Libią* w czasopiśmie studenckim „Universal”, wrzesień 2011.

Na moją aktywność w mediach składa się łącznie ponad 50 wystąpień, wypowiedzi i komentarzy, głównie dotyczących bieżących wydarzeń na Bliskim Wschodzie w telewizji (TVN24, TVP 2, TVP Wrocław, TV Trwam), radiu (TOK FM, RMF FM, Radio Wrocław, Radio Rodzina, Akademickie Radio Luz), prasie (Lusail News/Katar, Gazeta Wrocławska) i mediach elektronicznych (Wirtualna Polska).

Jerostaw Janębek